

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**Полтавський державний аграрний університет
Institute of European Education (Болгарія)
Національний аграрний університет Вірменії
University of Opole (Польща)
International Slavic University (Македонія)
ISMA University (Латвія)
Громадська спілка «Полтавське товариство
сільського господарства»**

Кафедра захист рослин

**VII Міжнародна науково-практична
інтернет-конференція
«Сучасні аспекти і технології у захисті рослин»,
присвячена 90-річчю з дня народження
засновника національної моделі органічного землеробства
Семена Антонця**

*25 листопада 2025 року
м. Полтава*

УДК 632.93
3-38

Сучасні аспекти і технології у захисті рослин : матеріали VII Міжнародної наук.-практ. інтернет-конф. (м. Полтава, 25 листопада 2025 р.). Полтава: ПДАУ, 2025. 165 с.
<https://doi.org/10.5281/zenodo.17980555>

ISBN 978-617-8797-01-0

Міністерство освіти і науки України, Державна наукова установа «Український інститут науково-технічної експертизи та інформації» (УкрІНТЕІ), Посвідчення № 695 від 11 жовтня 2025 р. (VII Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Сучасні аспекти і технології у захисті рослин», присвячена 90-річчю від дня народження засновника національної моделі органічного землеробства Семена Антонця).

У збірнику представлені тези, присвячені сучасним проблемам захисту і карантину рослин, фітосанітарного моніторингу та розвитку агроecosystem України. Матеріали призначені для наукових співробітників, викладачів, здобувачів вищої освіти та аспірантів вищих навчальних закладів, фахівців і керівників сільськогосподарських підприємств АПК різної організаційно-правової форми господарювання та всіх, кого цікавить проблематика сучасного захисту рослин в агроecosystemах України.

The collection presents theses devoted to modern problems of plant protection and quarantine, phytosanitary monitoring and development of agroecosystems of Ukraine. The materials are intended for researchers, teachers, graduates and graduate students, specialists and managers of agricultural enterprises of various organizational and legal forms of management and all who are interested in modern plant protection in agroecosystems of Ukraine.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Доля Микола Миколайович – доктор сільськогосподарських наук, професор, завідувач кафедри інтегрованого захисту і карантину рослин Національного університету біоресурсів і природокористування України, член-кореспондент Національної академії аграрних наук України.

Поспєлов Сергій Вікторович – доктор сільськогосподарських наук, професор, завідувач кафедри землеробства і агрохімії імені Сазанова Полтавського державного аграрного університету.

Рекомендовано до друку Вченою радою Полтавського державного аграрного університету (протокол № 5 від 23.12.2025 року)

Матеріали друкуються в авторській редакції мовами оригіналів. За виклад, зміст і достовірність матеріалів відповідальні автори.

© Полтавський державний аграрний університет, 2025

ЗМІСТ

Писаренко В. М., Писаренко П. В., Писаренко В. В.	МАЙБУТНЄ УКРАЇНИ ЗАЛЕЖИТЬ ВІД ПОСТАТЕЙ МАСШТАБУ С. С. АНТОНЦЯ	10
РОЗДІЛ 1. ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ І КАРАНТИНУ РОСЛИН В УМОВАХ ОРГАНІЧНОГО ТА ВІДНОВЛЮВАЛЬНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА		14
Писаренко В. М., Піщаленко М. А., Логвиненко В. В.	ОПТИМІЗАЦІЯ ФІТОСАНІТАРНОГО СТАНУ ПОСІВІВ ЗА ОРГАНІЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА	14
Павленко А. М., Самородов В. М.	СЕМЕН АНТОНЕЦЬ (1935-2022) У КНИЖКОВОМУ ПРОСТОРІ УКРАЇНИ: З ФОНДУ ПОЛТАВСЬКОЇ ОУНБ ІМЕНІ І. П. КОТЛЯРЕВСЬКОГО	19
Шиян О. О., Кузьменко Н. В.	ЕКОЛОГІЧНІ АКЦЕНТИ ВИСТАВКИ «СОВІСТЬ ЗЕМЛІ» (ДО 90-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ СЕМЕНА АНТОНЦЯ)	24
Вергунов В. А.	ІНОЗЕМНИЙ ЧЛЕН НААН Ф.Т. МОРГУН (1924-2008), ЩО ЗДІЙСНИВ НАЙБІЛЬШ ЕФЕКТИВНИЙ ТРАНСФЕР ІННОВАЦІЙ В УКРАЇНСЬКІЙ АГРАРНІЙ НАУЦІ	28
Кириленко І. Г.	ЖИВ І ТВОРИВ, ВИПЕРЕДЖАЮЧИ ЧАС	35
Опара Н. М.	ЕКОЛОГІЧНЕ ЗЕМЛЕРОБСТВО В ЖИТТІ СЕМЕНА АНТОНЦЯ	39
Шарий Г. І.	СТАЛИЙ РОЗВИТОК – ГЕОПОЛІТИЧНІ ПЕРСПЕКТИВИ УКРАЇНИ	43
РОЗДІЛ 2. ЗАХИСТ І КАРАНТИН РОСЛИН ТА ЇХ РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ		46
Гуска А. І., Бродська В. Д., Коваленко Н. П.	БІЛА ГНІЛЬ ХРИЗАНТЕМИ (<i>SCLEROTINIA</i> <i>SCLEROTIORUM</i>): ОСОБЛИВОСТІ ПАТОГЕНЕЗУ ТА СТРАТЕГІЯ КОМПЛЕКСНОГО ЗАХИСТУ	46
Коваленко Н. П., Окунська М. О.	БІОЛОГІЯ, ШКОДОЧИННІСТЬ ТА ІНТЕГРОВАНІ МЕТОДИ ЗАХИСТУ РІПЧАСТОЇ ЦИБУЛІ ВІД ЦИБУЛЕВОЇ МУХИ (<i>DELIA ANTIQUA</i> MG.)	49
Коваленко Н. П., Поспелова Г. Д., Реута О. О.	БІОЛОГІЧНІ ТА ЕКОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ЧОРНОЇ ПЛЯМИСТОСТІ (<i>MARSSONINA ROSAE</i> (LIB.) DIET.) ТРОЯНД	51
Михайлик М. О., Поспелова Г. Д., Коваленко Н. П.	АНАЛІЗ ФІТОСАНІТАРНОГО СТАНУ ПОСІВІВ РІПАКУ ТА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ ХВОРОБ КУЛЬТУРИ	54

Таким чином, оптимальний фітосанітарний режим посівів у системі органічного землеробства без використання пестицидів, забезпечується за рахунок:

- культури землеробства, дотримання регламентів технологічних прийомів;
- оптимізації поживного, водного режимів та мікробіологічного складу ґрунту, що сприяє підвищенню стійкості та витривалості рослин, активізації їх компенсаторних реакцій;
- гетерогенної структури посівних площ (полікультури), що створює сприятливий біоценотичний стан, що збільшує ефективність дії корисних видів членистоногих та мікроорганізмів;
- дотримання науково-обґрунтованих сівозмін;
- урахування економічних порогів шкідливості шкідників, хвороб та бур'янів;
- використання мікробіологічних препаратів.

**СЕМЕН АНТОНЕЦЬ (1935-2022) У КНИЖКОВОМУ ПРОСТОРИ
УКРАЇНИ: З ФОНДУ ПОЛТАВСЬКОЇ ОУНБ ІМЕНІ
І. П. КОТЛЯРЕВСЬКОГО**

Павленко А. М.

Полтавська обласна універсальна наукова бібліотека імені . П. Котляревського

Самородов В. М.

Полтавський державний аграрний університет

Ім'я Семена Свиридоновича Антонця назавжди вписане в історію українського землеробства. Це людина, яка ще в радянські часи зуміла довести: земля може бути родючою й без хімії, якщо господар ставиться до неї з любов'ю, розумінням і шанобою. Семен Антонець – не просто аграрій, а філософ поля, реформатор мислення про землю.

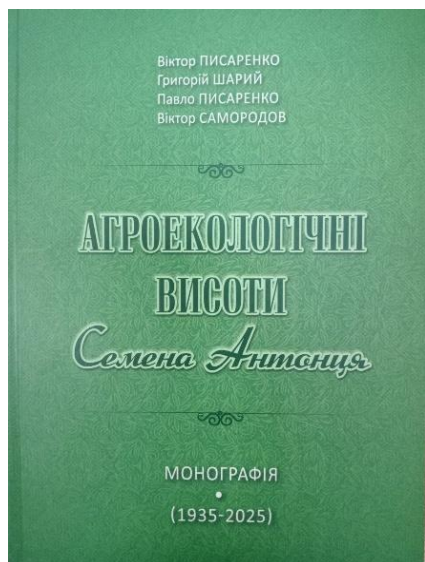
Дуже цінним є те, що його унікальний досвід, який є одночасно технологічним проривом і моральним прикладом, не зник. Він детально задокументований у численних наукових та публіцистичних виданнях, які формують новий тип екологічного мислення і є доступними для широкого кола читачів.

Фонд Полтавської обласної універсальної наукової бібліотеки імені І. П. Котляревського є важливим центром зберігання та популяризації краєзнавчих видань. В тому числі бібліотека пропонує колекцію книг, які висвітлюють різні аспекти діяльності Семена Свиридоновича Антонця.

Наявність цих праць у головній бібліотеці регіону дає змогу всім охочим – від науковців та студентів до практиків-аграріїв – системно вивчати його принципи ґрунтозахисного землеробства

VII Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Сучасні аспекти і технології у захисті рослин», присвячена 90-річчю від дня народження засновника національної моделі органічного землеробства Семена Антонця. Полтава, 2025

Найновішим поповненням цієї колекції є монографія «Агроєкологічні висоти Семена Антонця» [1] – науково-публіцистичне видання, присвячене 90-річчю від дня народження видатного аграрія. У книзі зібрано аналітичні

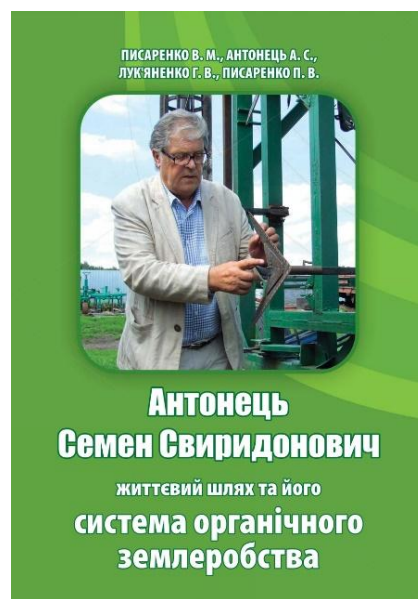

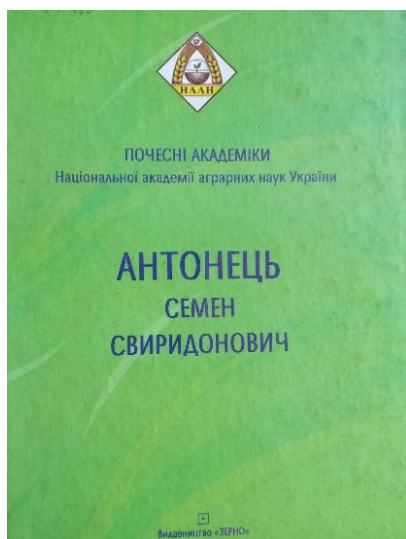
матеріали, спогади, наукові дослідження та практичні приклади, що розкривають багатогранну діяльність творця української школи органічного землеробства. Автори – відомі вчені Віктор і Павло Писаренки, Григорій Шарий, Віктор Самородов – відтворили шлях С. Антонця від новатора-практика до мислителя-екофілософа, який розробив цілісну систему ведення господарства в гармонії з природою. Особливу увагу приділено принципам ґрунтозахисного землеробства, відмові від агрохімікатів і формуванню сталих агроєкосистем. Монографія показує підприємство «Агроєкологія» як живу лабораторію українського села, де наука служить людині та землі. Значну частину

становлять міркування С. Антонця про духовний вимір праці на землі, його бачення зв'язку екології із етичними принципами діяльності людини. Текст написано доступно, із повагою до читача, але з науковою точністю та глибоким етичним підтекстом. Книга має як пізнавальну, так і виховну цінність, адже формує новий тип екологічного мислення.

Наступна книга: «Антонець Семен Свиридонович. Життєвий шлях та його система органічного землеробства» [2] була видана у 2024 році і підготовлена громадською спілкою «Полтавське товариство сільського господарства». Читач знайде тут матеріали особистих спогадів і роздумів Семена Свиридоновича Антонця, а також детально описані технологічні прийоми робіт, що застосовуються для вирощування органічної продукції, збереження та відтворення родючості ґрунту, захисту його від ерозії. Тож це не просто біографія, а своєрідний підручник для всіх, хто мріє про безпечне сільське господарство.

Серед співавторів – односторонці видатного аграрія: Віктор Писаренко, Антоніна Антонець, Гліб Лук'яненко, Павло Писаренко. У центрі книги – головна ідея життя С. Антонця: «На землі треба господарювати, а не експлуатувати її. Землю потрібно берегти». Цей принцип може слугувати своєрідним моральним компасом для всіх, хто працює на землі.

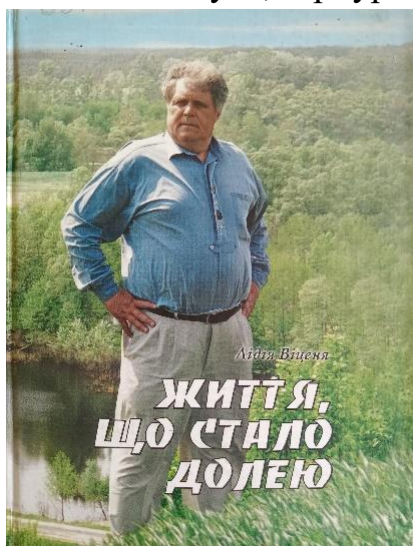

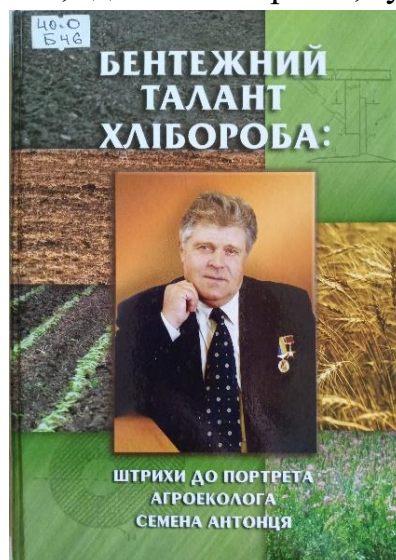
Для тих, хто хоче системно дослідити внесок С. С. Антонця у науку, незамінним є біобібліографічний покажчик «Антонець Семен Свиридонович» [3], виданий у 2015 році в серії «Почесні академіки Національної академії аграрних наук України». У ньому зібрано повний перелік публікацій, винаходів і патентів, а також літературу про життя і діяльність ученого. Це видання – значно більше, ніж просто бібліографія. Воно показує еволюцію думки Семена Свиридоновича: від перших статей, де він обґрунтовував переваги безпестицидного землеробства, до пізніх робіт, у яких сформульовано концепцію біологічної

рівноваги у ґрунті. Значну частину видання складають публіцистичні нариси про Семена Свиридоновича, відгуки відомих науковців-аграріїв, матеріали наукових досліджень з органічного землеробства.

2010 року в історико-бібліографічній серії «Постаті аграрної та біологічної науки Полтавщини. Факти, документи, бібліографія» побачив світ восьмий випуск, приурочений до 75-річчя від дня народження Семена Антонця, – «Бентежний талант хлібороба» [4].

Укладачами стали науковці Полтавського державного аграрного університету Віктор Самородов і Сергій Пospelов. Видання осмислює феномен Антонця як ученого-практика. Автори підкреслюють, що він не просто створив методикку органічного землеробства, а фактично запропонував нову філософію людського співіснування з природою.

Не менш важливими є твори, що зображують Семена Антонця як людину з емоціями, переживаннями, сумнівами. Такою є документальна оповідь відомої полтавської письменниці, публіцистки, журналістки Лідії Віцені «Життя, що стало долею» [5]. У ній показано реалістичний портрет хлібороба, який мислить категоріями добра, відповідальності й гідності. Авторка не приховує труднощів його шляху – боротьби з чиновниками, скепсисом колег, іншими негараздами. Але головне – вона показує Семена Свиридоновича Антонця як людину, що ніколи не зраджувала власних переконань

VII Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Сучасні аспекти і технології у захисті рослин», присвячена 90-річчю від дня народження засновника національної моделі органічного землеробства Семена Антонця. Полтава, 2025

Інший бік постаті аграрія відкриває фотоальбом відомого полтавського фотохудожника, заслуженого журналіста України Валерія Черкаса «Автограф на землі» із серії «Золоті імена Полтавщини» [6]. І це не просто книга, це подорож до гармонії і справжнього українського таланту, літопис цілої епохи та данина шани одному з тих українців, якими пишається світ. Перед очима читача проходить візуальна історія епохи. Тут і праця, рух, напруга, і водночас спокій і мудрість людини, яка живе в ритмі природи.

З нагоди презентації фотоальбому «Автограф на землі» свого часу у Національній

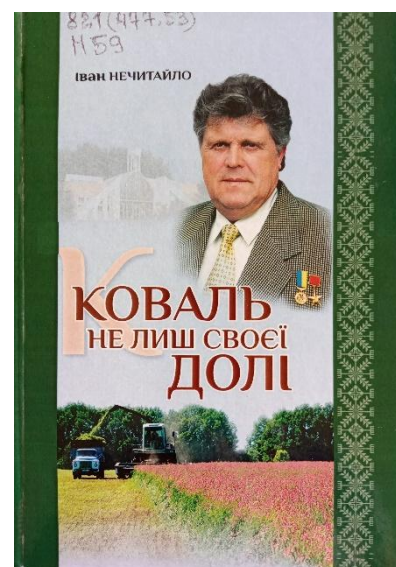
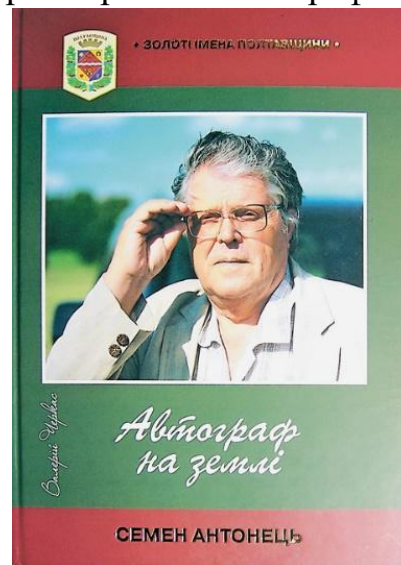
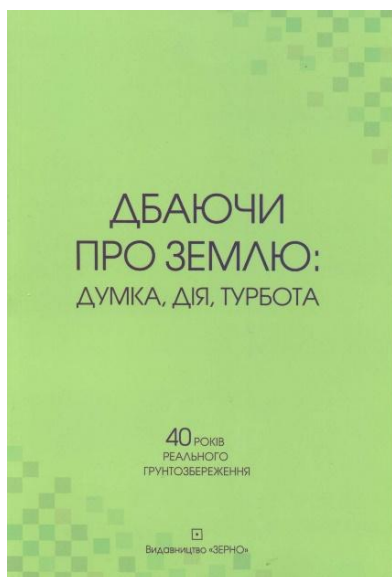
сільськогосподарській бібліотеці Національної академії аграрних наук України відбулися наукові читання. Матеріали читань склали окреме видання: «Дбаючи про землю. Думка, дія, турбота» [7]. Вміщені у

збірник статті науковців, політиків, публікації у засобах масової інформації, рецензії яскраво ілюструють відгук суспільства на вихід згаданого видання, а також демонструють прагнення дедалі більшої кількості людей господарювати у співдружності з природою за унікальною системою органічного землеробства.

Наостанок згадаємо видання, що не відноситься до біографічної публіцистики, наукових розвідок чи фотолітопису. Це поетичний твір, що закріплює у віршованих рядках життєвий і творчий шлях Семена Свиридоновича Антонця: поема Івана Нечитайла «Коваль не лиш своєї долі» [8].

Ця поема написана не для того, щоб прославити Антонця, зробити героєм. Усе це він на час написання вже мав. Автор хотів показати, як звичайний хлопчина із глибинного українського села зміг вийти на рівень видатного вченого аграрія. А ще розповісти про людину, яка стурбована тим, що чекає на нашу планету в майбутньому, і прагне захистити від руйнації найбагатший скарб земної кулі – ґрунт, що годує все людство та є основою життя.

На сторінках усіх вищезгаданих книг Семен Антонєць постає різним – науковцем і філософом, хліборобом і мислителем, практиком і романтиком на

VII Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Сучасні аспекти і технології у захисті рослин», присвячена 90-річчю від дня народження засновника національної моделі органічного землеробства Семена Антонця. Полтава, 2025

землі. Але в кожній з них він цілісний, послідовний і справжній. Його головна наука – це етика господарювання.

Семен Свиридонович Антонєць залишив нам не лише зразкові за характеристикою поля, а й поля ідей, на яких проростає нове розуміння взаємин людини й природи. На сторінках книжок його слово звучить як заклик: «Бережіть землю – і вона збереже вас».

Однією з найбільших цінностей представленої колекції книг є те, що на багатьох примірниках, які зберігаються у фонді Полтавської обласної універсальної наукової бібліотеки імені І. П. Котляревського, наявні дарчі написи від авторів. Ці особисті автографи підкреслюють зв'язок між творцями книги та читачами, а також важливість просвітницької місії бібліотеки.

Бібліографія:

1. Агроекологічні висоти Семена Антонця (1935-2025) : монографія / упоряд.: В. М. Писаренко, Г. І. Шарий, П. В. Писаренко, В. М. Самородов. Полтава : ТОВ «АСМІ», 2025. 106 с.
2. Писаренко В. М., Антонєць А. С., Лук'яненко Г. В., Писаренко П. В. Антонєць Семен Свиридонович: життєвий шлях та його система органічного землеробства : монографія. Полтава : ФОП Смірнов А.Л., 2024. 155 с.
3. Антонєць Семен Свиридонович : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1956-2015 рр. / НААН України, Нац. наук. с.-г. б-ка ; уклад.: В. М. Писаренко, А. С. Антонєць. Київ : Зерно, 2015. 446 с.
4. Бентежний талант хлібороба : штрихи до портрета агроеколога Семена Антонця / уклад.: В. М. Самородов, С. В. Поспелов. Полтава : Дивосвіт, 2010. 234 с.
5. Віцєня Л. М. Життя, що стало долею. Полтава : Дивосвіт, 2003. 232 с.
6. Черкас В. М. Автограф на землі : фоторозповідь про життя і творчість Семена Свиридоновича Антонця, Героя Соціалістичної Праці, Героя України, академіка-агроеколога. Полтава : Сімон, 2013. 288 с.
7. Дбаючи про землю: думка, дія, турбота : зб. матеріалів / уклад.: В. А. Вергунов, М. М. Давиденко, В. М. Товмаченко. Київ : Зерно, 2014. 238 с.
8. Нечитайло І. Я. Коваль не лиш своєї долі : поема. Полтава : Дивосвіт, 2016. 96 с.

**ЕКОЛОГІЧНІ АКЦЕНТИ ВИСТАВКИ «СОВІСТЬ ЗЕМЛІ»
(ДО 90-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ СЕМЕНА АНТОНЦЯ)**

Шиян О. О., Кузьменко Н. В.

Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського

2025 рік на Полтавщині став роком Семена Антонця (1935-2022). На пошану видатного аграрія пройшли різні за масштабами, від міжнародних до регіональних, заходи – конференції, круглі столи, семінари та ін. Одним із осередків відзначення 90-річчя з дня народження засновника національної моделі органічного землеробства став Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського. Зокрема, з 22 серпня до 1 листопада 2025 р. у виставковій